

DE HEERIAAN

Contactblad van de Congregatie Dochters van Maria en Joseph
Zusters van de Choorstraat

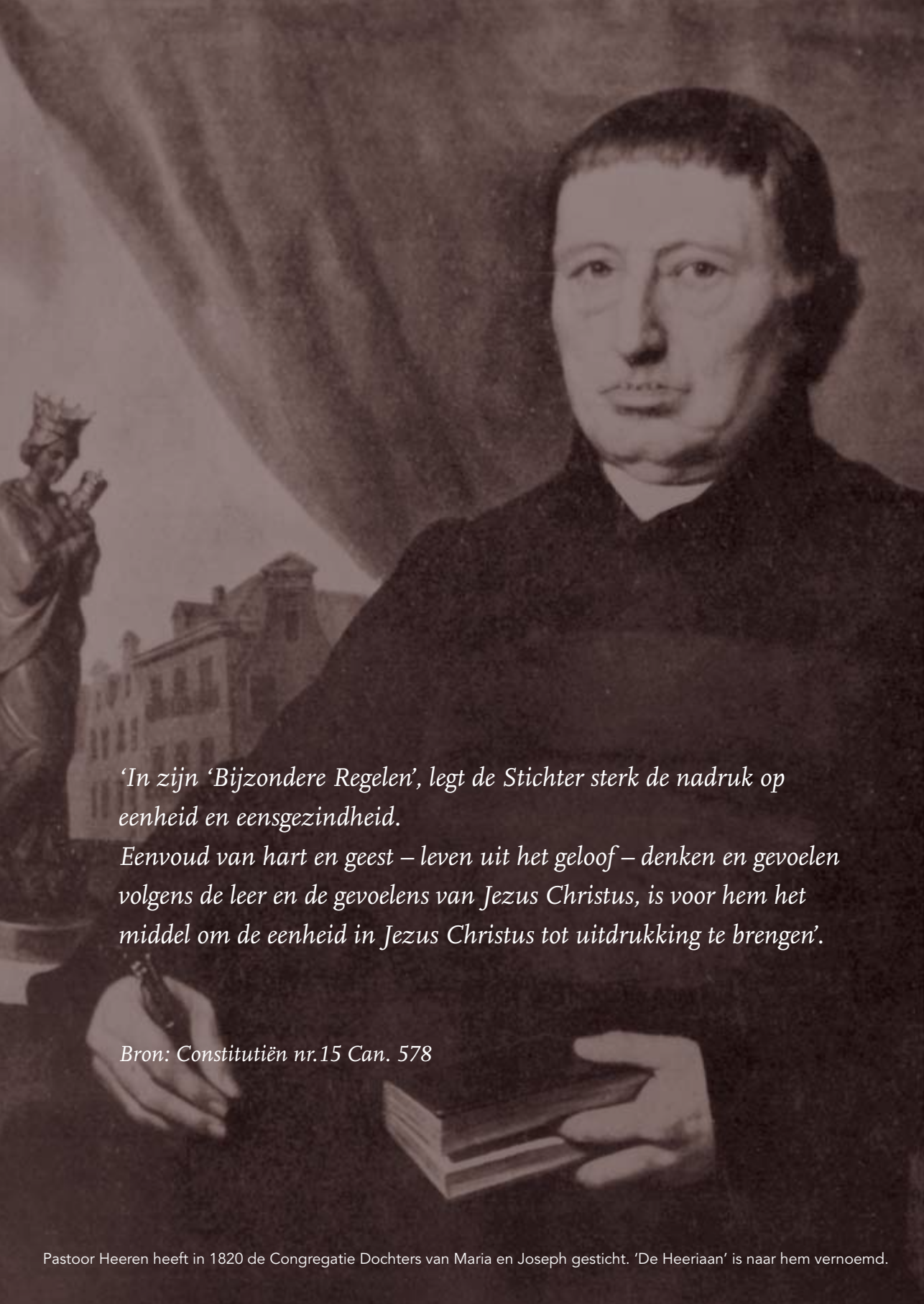
JAARGANG 42
VOORJAAR 2013

1

- Kenalan
- IJsheiligen
- Kapittel

IN
MINI
BUS
CHARI
TAS

‘In zijn ‘Bijzondere Regelen’, legt de Stichter sterk de nadruk op eenheid en eensgezindheid.

Eenvoud van hart en geest – leven uit het geloof – denken en gevoelen volgens de leer en de gevoelens van Jezus Christus, is voor hem het middel om de eenheid in Jezus Christus tot uitdrukking te brengen’.

Bron: Constitutiën nr.15 Can. 578

Voorwoord	4
Indonesië	
• <i>Kenalan: Zuster Assumpta</i>	5
• <i>Timor Leste</i>	8
Vroeger – Nu	
• <i>Heilige Boontjes: IJsheiligen</i>	12
• <i>Zussenportret deel 1 van 4</i>	18
• <i>Carnaval</i>	22
Actualiteiten	
• <i>Jaar van het Geloof deel 1</i>	26
• <i>Sint Job</i>	29
• <i>Kapittel</i>	32
Iconen door Zuster Leonie	
• <i>De icoon Moeder Gods van de Passie</i>	34
Overweging door Zuster Augusta	
• <i>Een respectabel en mooi mens</i>	38
Column door Zuster Lisette	
• <i>De treurbuis</i>	39
Loslaten & Opbouwen	
• <i>Zuster Richarda Timmer</i>	40
In Memoriam	
• <i>Zuster Lutgardis Selman</i>	44
Agenda	46
Colofon	47

Voorwoord

4

2013 zal onder meer de geschiedenis in gaan als het jaar van de troonswisseling. Beatrix vierde haar 75e verjaardag en zal op 30 april het koningschap overdragen aan haar zoon, de Prins van Oranje. In haar toespraak sprak de Koningin met het grootste vertrouwen uit dat: 'Prins Willem-Alexander en Prinses Máxima ons land met toewijding zullen dienen, getrouw de grondwet zullen onderhouden en met al hun talenten een eigen invulling zullen geven aan het koningschap'.

In Rome wordt een nieuwe paus gekozen en ook in onze Congregatie krijgen we een 'wisseling van de wacht'. Na tien jaar treedt Zuster Rosa de Lima Wigink af als Algemeen Overste. Dit gebeurt in mei als het Kapittel een nieuw bestuur kiest.

Bij de acht jubilaressen van 2013 zijn twee zusters die hun 75-jarig kloosterfeest vieren. Maar er is meer te herdenken: in Wonosobo wordt gevierd dat de Congregatie PMY (is DMJ) al 75 jaar groeit en bloeit. Dankzij de onvermoeibare ondernemerszin van de zusters is er zelfs sprake van een nieuw begin! U kunt hierover lezen op bladzijde 8.

Redactie Heeriaan

KENALAN (*Kennismaking*)

Nieuw in de Heeriaan!
Elk kwartaal een kennismaking met één van onze Indonesische zusters, te beginnen met de jongste:

Zuster Assumpta Dwi Susilowati

Biodata (Personalia)

Zuster Assumpta, geboren als Cicilia Dwi Susilowati op 6 januari 1981 in Klaten op Midden-Java als middelste van drie kinderen. De nu 32-jarige Zuster Assumpta deed haar eeuwige geloften op 7 juli 2009 en woont nu in Yogyakarta.

Uit wat voor een gezin kom je?

Ik kom uit een katholiek gezin van vijf personen. Mijn vader, mijn moeder, een oudere zus, ikzelf en een jongere broer.

De naam van mijn vader is Paulus Budi Santoso. Tijdens zijn leven heeft hij gewerkt als ober. In 2009 stierf hij.

Mijn moeders naam is Andriana Sutarni. Zij is altijd satéverkoopster geweest. Zij had een klein winkeltje op school en verkocht de saté ook in de omliggende dorpen. Vroeger deed ze dat te voet, maar tegenwoordig heeft ze een fiets. Mijn moeder is intelligent, maar met tien broers en zussen is ze niet in de gelegenheid geweest om te studeren. Na de lagere school moest ze mee gaan werken om haar steentje bij te dragen aan het armlastige gezin.

Mijn moeder is gelovig, sterk, ijverig, volhardend en standvastig. Die waarden heeft ze aan ons drieën meegegeven.

Mijn zus heet Veronica Erna Budi Astuti. Zij is getrouwd met een man van katholieke huize en samen hebben zij een zoontje. Dan tot slot mijn broer, Stefanus Tri Harjanto. Ook hij is getrouwd. Ik vind het jammer dat hij met een islamitische vrouw is getrouwd. Met hun dochter wonen zij in Tangerang-Jakarta.

Hoe was je schooltijd?

Aan de kleuterschool denk ik terug met gemengde gevoelens. Ik had altijd ruzie met Ganis, een vriendje uit mijn dorp en vaak ging ik dan huilend naar huis. Ik was vijf jaar toen ik besloot om niet meer terug te gaan, maar mijn moeder dacht daar anders over. De kleuterschool had echter ook zijn aantrek- >

kingskracht. Tussen de middag aten we er gebakken ei!

Op mijn zevende ging ik naar de lagere school. Ik kwam in een klas van twintig leerlingen, waarvan er zeven katholiek waren en de rest islamiet. Ik moest er mijn draai zien te vinden. Thuis werd er veel van ons kinderen gevraagd omdat m'n moeder altijd aan het werk was. Het heeft ons zelfstandig gemaakt en ik heb desondanks de lagere school met goede cijfers afgesloten. Daarna volgde de middelbare school, gevolgd door het middelbaar beroepsonderwijs. Ik koos ervoor om voor secretaresse te gaan leren. Veel vrienden of vriendinnen had ik niet op school. Ik had weinig zelfvertrouwen en was erg verlegen. Dus ik zei slechts het hoognodige.

Een vriendin zei in die tijd ooit tegen mij: 'Susi, is het waar dat jij een zuster zal gaan worden? Maar je bent zo verlegen en stil!'. De vriendin zat dicht bij de waarheid dan ze kon vermoeden. Ik antwoordde niet, maar glimlachte alleen.

Op welke wijze heb je voor het eerst kennis gemaakt met de Zusters PMY?

Zuster Anna Maria was mijn onderwijzeres op het beroepsonderwijs in Klaten. Ik herinner me haar als een zeer vriendelijke, geduldige en open zuster.

Ik overwoog in die tijd om in Maleisië te gaan werken en was bezig om alle benodigde papierwerk daarvoor in orde te krijgen. Het was mijn zus die me op dat moment herinnerde aan iets wat ik op de lagere school had gezegd. Ze zei: 'Susi, jij wilde vroeger toch zuster worden? Is dat nu nog zo of ben je van gedachten veranderd?' Destijds had ik dat ook tegen mijn ouders verteld, maar omdat zij niet bepaald positief reageerden, had ik er nooit meer aan gedacht.

Ik besloot toch om hierover met Zuster Anna

Maria te gaan praten. Op dat moment wist ik (nog) niet dat zij een zuster was van de Congregatie PMY. Zuster Anna Maria vertelde over vele congregaties en ook over haar eigen congregatie. Ze vertelde over het werk voor de doven en de doofblinden en gaf me het adres van Zuster Magda PMY (destijds novicemeesteres). Met Zuster Magda begon ik te corresponderen.

Tijdens de vakantie kregen we als gezin onverwachts bezoek van een verrassend gezelschap: Zuster Theresia, Zuster Yuli en Zuster Christina. Zelfs Broeder Washington (broer van Zuster Anastasia) was erbij!

Wat heb je gestudeerd en wat voor werk doe je nu?

Van de congregatie heb ik de kans gekregen om door te studeren. Ik zit nu in het zevende semester van de lerarenopleiding in Yogyakarta. Op de universiteit waar ik studeer fungeer ik als pastoraal werker voor de studenten die problemen hebben. Daarvoor bezoek ik hen soms ook thuis, om meer begrip te krijgen voor hun situatie. Van mijn klas ben ik tevens coördinator.

Thuis, in Yoga, heb ik de verantwoordelijkheid voor de keuken van het internaat van het Hellen Keller Instituut, maak ik deel uit van het Roepingenteam en was ik twee jaar voorzitter van Coronum (een samenwerking met andere congregaties). Ik verzorg lezingen in de parochie en ben groepsleidster (piko) van de gemeenschap in Yogyakarta.

Ben je al eens in Nederland geweest? Zo ja, wat is je meest dierbare herinnering daar aan?

In augustus 2010 ben ik samen met Zuster Magdalen, Zuster Emilia en Zuster Crescentia meegeweest op de Vincentiaanse Pelgrimstocht. Die bijzondere tocht begon en eindigde in Nederland (Tilburg). Kort heb ik

kennis kunnen maken met de Nederlandse zusters. Ik was onder de indruk van hun gastvrijheid en openheid. En ook al is mijn Nederlands slecht en ben ik me bewust van een verschil in cultuur, het was bijzonder om te ervaren hoe dicht we bij elkaar staan en hoe weinig we eigenlijk verschillen als Zusters DMJ/PMY.

Het meest bijgebleven is de wekelijkse stiltemeditatie van de zusters om 19.00 uur.

Stel, je was geen zuster geworden. Hoe zou je leven er volgens jou dan uit gezien hebben?

Als ik deze roeping niet had gehad, zou ik getrouwd zijn met een katholieke man die ik lief had. Met hem zou ik dan een gezin

gesticht hebben. Ik zou onze kinderen opgevoed hebben in het katholieke geloof en ik zou mijn kinderen belangrijke waarden bijbrengen als verantwoordelijkheid, discipline en respect voor anderen door zelf het goede voorbeeld te geven.

Net als mijn moeder zou ik zelf mijn geld verdiend hebben, misschien zou ik zelfs een bedrijfje opgericht hebben.

Ook al heb ik een andere keuze gemaakt, ik denk positief over het huwelijk. Ook dat is een keuze van leven waar onze Lieve Heer naar mijn idee een stem in gehad heeft. Elke keuze kent haar eigen consequenties. Of je nu kiest voor een leven als religieuze of voor een huwelijk: God is ons nabij. <

Timor-Leste

Ieder mens droomt van de toekomst. Zo hebben wij een mooie droom over de toekomst van onze Congregatie PMY. De droom dat er steeds nieuwe generaties zusters PMY zullen blijven komen.

door Zuster Patricia Lestari

Wij geloven dat er iets kan veranderen als je durft te dromen. Op grond van de overtuiging dat een droom een nieuwe generatie kan doen ontstaan, hebben we dat op verschillende manieren geprobeerd. We hebben allerlei promotie-activiteiten in het kader van roeping en ondernomen. Iedere gelegenheid die we bij de kerk of de scholen hadden, hebben we aangegrepen om roeping en acties te voeren. Ook hebben we zelf recollectedagen (beziningsdagen) georganiseerd.

Een nieuwe inspanning die wij gedaan hebben is een bezoek brengen aan een buurland, namelijk de Democratische Republiek Oost-Timor. Tegenwoordig Timor-Leste genaamd.

Waarom brachten we dat bezoek en waarom juist hier naartoe? Er zijn verschillende redenen. Op de eerste plaats is er op Timor-Leste nog geen enkele congregatie die zich bezighoudt met opvoeding van en onderwijs aan dove en doof-blinde kinderen. Omdat de Indonesische Congregatie PMY dit jaar 75 jaar bestaat, is het een perfect moment om iets nieuws te starten. De 75 jaar kennis en ervaring willen wij graag delen. Bovendien als de Heer het er mee eens is dat de Congregatie PMY te midden van kerk en maatschappij, speciaal op Timor-Leste aanwezig is, zal Hij het aantal leden van de Congregatie doen toenemen, in het bijzonder met jonge vrouwen die van Timor-Leste afkomstig zijn.

Zuster Patricia
en Zuster
Wahyu (rechts)

In de diepste overtuiging en in het geloof dat de Heilige Geest aan deze doelstelling werkt, zijn wij, Zuster Patricia PMY en Zuster Wahyu PMY naar Timor-Leste vertrokken. Dit nadat we een zending van het Provinciaal Bestuur hadden gekregen en met goedkeuring van alle leden PMY.

De natuur op Timor-Leste is prachtig. Aan de ene kant ligt de zee (heel schoon) en aan de andere kant ligt een uitgestrekte heuvelrug met allerlei grondsoorten. Er zijn droge en steenachtige stukken en vruchtbare en rulle gronden.

De grootste groep mensen op Timor-Leste is

katholiek. Hun voornaamste beschermer is Moeder Maria. Het is dus niet verwonderlijk dat er op elke hoek van de straat en in elk huis een Mariabeeld te vinden is.

Gedurende onze reis naar en verblijf op Timor-Leste (18-25 november 2012) hebben we echt de goedheid en de aandacht van de Heer gevoeld. Hij zorgt voor ons op de beste manier.

Misschien is het goed om de totstandkoming van de keuze Timor-Leste eerst wat verder uit te leggen.

Eigenlijk bestond er vóór 2012 al het idee om werk en een of meerdere gemeenschappen buiten Java te beginnen. In verschillende bijeen-

komsten werden enkele plaatsen genoemd die aan de doelstelling (katholiek en apostolaatswerk) voldeden, onder andere Lampung, Borneo en dus ook Timor-Leste. De meeste zusters kozen tenslotte voor Timor-Leste.

Alsof het zo moest zijn, ontmoette Zuster Antonie (Provinciaal Overste PMY) Pastoor Djuki SVD, die in Dili (Timor-Leste) woonde. Hij had via de multimedia gehoord en kennis gemaakt met de dove oud-leerlingen van Dena-Upakara en Don Bosco in Wonosobo. De bijeenkomst met Pastoor Djuki bevestigde dat hij de Zusters PMY zou kunnen helpen als zij naar Timor-Leste zouden komen. Er lagen al verregaande plannen. Maar God wilde anders. Pastoor Djuki werd plotseling door de Heer geroepen. Onze droom spatte uiteen en kreeg pas weer wat vorm toen Zuster Antonie Frater Martinus CMM ontmoette,

die kort daarvoor Timor-Leste bezocht had. De weg bleek weer open toen Zuster Antonie aan Frater Silvino Belo voorgesteld werd. Frater Silvino is Regionale Overste van CMM voor de regio Timor-Leste. Men was het er snel over eens dat Frater Silvino ons zou gaan helpen. Dankzij de steun van Frater Silvino en de gemeenschap CMM in Becora Dili, waar wij een week logeerden, werden de plannen definitief.

Bij genoemd bezoek werden we zeer goed ontvangen en we kregen diverse tips en suggesties. Zo raadde Monseigneur Basilio ons aan om Portugees en Tetun te leren, zodat wij de lichamelijk gehandicapte kinderen goed zouden kunnen helpen. Monseigneur Ricardo stelde voor dat PMY eerst zou observeren om een goed inzicht te krijgen waar de behoeftes precies liggen bij de kinderen. Wij

ervaren echt de Goddelijke Voorzienigheid, omdat wij buitengewoon goed werden voorgesteld en ontvangen door onze medezusters en –broeders.

Zo ontmoetten we nog voordat we op Timor-Leste aankwamen, op het vliegveld in Denpasar de heer Agostinho Dos Santos Gonçalves van wie we later begrepen dat hij voorzitter is van de stichting Awam. Onze kennismaking zetten we voort met een bezoek aan het kantoor van Awam. Deze stichting wil ons helpen en gaan samenwerken met de Congregatie PMY, vooral op het gebied van opvoeding van kinderen met een lichamelijke handicap, die naar een reguliere school gaan. Onder de Stichting Awam hangen een kleuterschool, lagere school, mulo, middelbare school en een universiteit.

Na ons brachten Zuster Antonie en Zuster Wahyu een bezoek aan Timor-Leste.

Zoals het boek Prediker zegt: 'Alles heeft zijn tijd'. Er is tijd om te komen en tijd om te gaan. Er is tijd om te beginnen en tijd om voort te zetten. Op grond van één week

ervaring op Timor-Leste groeide het vertrouwen, dat er daar een kans ligt die goed voelt in onze harten.

Laten we vurig bidden en verlangend uitzien, zoals een aanstaande moeder uitzielt naar de geboorte van haar kind.

We worden steeds meer uitgedaagd om het vuur te ontbranden dat in ons is, zodat onze droom verwezenlijkt wordt. Voor ons betekent dat: op nieuwe grond opnieuw beginnen en tegelijk hoopvol verdergaan met datgene waarmee we 75 jaar geleden al begonnen zijn. Met enthousiasme maken we alles gereed voor deze nieuwe stap op Timor-Leste.

De beslissing blijft in de handen van de Heer. Natuurlijk hopen wij zoals de psalmist, die hoopt op de Heer en die getekend wordt als 'De wachter die de dageraad verwacht'. We zullen niet moe worden om te bidden en te smeken tot de Heer, die de eigenaar van de wijngaard is. En tenslotte zullen wij samen met Moeder Maria zeggen: 'Zie de dienstmaagd des Heren, mij geschiede naar Uw woord.' <

Heilige Boontjes - Ijsheiligen

In het zomernummer van 2012 kon u lezen welke reeks van onderzoeken voorafgaat aan een officiële heiligverklaring door de paus. Er zijn vier rangen van kerkelijke erkenning: *Dienaar Gods*, *Eerbiedwaardige*, *Zalige* en *Heilige*. In de religieuze volkscultuur speelt dit onderscheid helemaal niet. Het zijn de 'gewone' gelovigen die met de verering beginnen.

door Anne-Marie Coopmans

Heiligen zijn de vrienden en vriendinnen van God die we kunnen aanroepen als voorspreker. In de loop der eeuwen is deze vriendenkring enorm gegroeid. Niemand weet precies hoeveel het er zijn. Maar het loopt in de tienduizenden. Hun feestdagen maken samen met de Christus- en Maria-feesten deel uit van de kerkelijke kalender. Het kerkelijk jaar heeft zijn wortels in een agrarische cultuur. Vroeger was de heiligenverering dan ook veel meer verweven met het dagelijks leven en de seizoenen. Maar we bleven de heiligen trouw: ook de generatie van na het Rijke Roomse Leven draagt doopnamen van heiligen, steekt kaarsjes aan voor een bijzondere intentie en gaat mee op bedevaart. Misschien geloven mensen niet meer in de letterlijke genezing door de heilige specialisten, maar zoeken ze vooral morele steun en troost.

Niet zelden hebben heiligen een eigen bedevaartsoord waar hun relieken¹ worden vereerd. Elke heilige heeft zijn of haar specifieke functie, ieder heeft een eigen verhaal. Daarvoor kun je terecht in de hagiografie². De levensverhalen van heiligen zijn geen deugdelijke geschiedschrijving. Ze zijn gebaseerd op schaarse bronnen, Bijbelcitaten, het 'lenen' van gegevens van andere heiligen en zeker ook op fantasie. Ze behoren echter tot ons religieus erfgoed en heeft immers niet ieder van ons wel 'een boontje voor een heilige'³ Vandaar dat wij graag een serie aan hen wijden: *Heilige Boontjes*. We beginnen niet met één heilige maar met een hele groep: de *Ijsheiligen*.

Ijsheiligen

In katholiek Nederland is dit een volksnaam voor drie heiligen: *Pancratius*, *Servatius*, *Bonifatius*. Zij worden herdacht op 12, 13 en 14 mei. In sommige landen is *Mamertus* (11 mei) de eerste van de drie. Dit gaat dan wel ten koste van Bonifatius, want drie wordt als een heilig getal beschouwd. 'Koude Sofie' (15 mei) zorgt ervoor dat het Alpengebied zelfs vijf ijsheiligen kent.

In de volksweerkunde zijn de ijsheiligen de laatste voorjaarsdagen waarop nachtvorst kan optreden. De kou is een gevaar voor het gewas, dat dan in volle bloei staat. Vorst kan veel schade aanrichten. Daarom is het advies pas ná de ijsheiligen te planten in de volle grond. Dat ook heiligen zich niet altijd aan de kalender houden bleek in 1998 toen er na tropische (!) ijsheiligen, in de tweede helft van mei nog vorst aan de grond voorkwam.

11 mei Sint Mamertus van Vienne

*Al is Mamertus oud en grijs,
hij houdt van vriezen en van ijs.*

Mamertus († 477) was bisschop van de Zuid-Franse stad Vienne aan de Rhône. De stad werd getroffen door aardbevingen, branden, epidemieën, wolvenplagen en invallen van de Hunnen en de Goten⁴. Naar aanleiding van deze rampspoed voerde Mamertus de kruisdagen in: drie boetedagen voor Hemelvaartsdag met processies waarin het kruis voorop werd gedragen. Eeuwen later verspreidde dit gebruik zich over geheel West-Europa. Met een processie door de velden werd zegen gevraagd over de rijpende veldvruchten.

Beschermheilige

Mamertus wist een enorme brand te bedwingen door in de kerk voor het altaar te bidden om redding. Hij is de patroon van brandweerlieden en herders. Hij helpt bij droogte, tegen koorts en ziekten van de ingewanden. In zijn naam is het Latijnse woord 'mamma' (borst) te herkennen. Daarom is hij ook de beschermheilige van zogende moeders en minnen⁵.

Afbeelding

Mamertus wordt afgebeeld als bisschop met een boek, biddend in het veld. Ook wel met een opgerolde streng darmen en een brandende lamp aan de voet van het kruis. Het brandend licht staat symbool voor zijn waakzaam geloof en voor de branden die hij door gebed succesvol bestreed.

Naam

Zijn naam betekent: de krijgshaftige en komt van de Latijnse naam Mamertini. Deze is afgeleid van Mamers, de Oskische⁶ vorm van Mars, de oorlogsgod.

12 mei Sint Pancratius van Rome

*Pancraas, Servaas en Bonifaas
geven ijs en vorst helaas.*

14

Pancratius († 304) was een zoon van welgestelde Romeinse burgers uit de provincie Frygië (het noorden van het huidige Turkije). Na de dood van zijn ouders ging hij met zijn oom naar Rome. Daar bekeerde hij zich tot het christendom en werd hij door paus Caius gedoopt. Tijdens de vervolgingen onder keizer Diocletianus werd Pancratius vanwege zijn geloof gevangengenomen en met een zwaard onthoofd. Volgens de legende⁷ was hij toen pas veertien jaar oud. Een vrouw bracht zijn lichaam in veiligheid en verborg het in de catacomben. Zijn relikwies kwamen terecht in Gent, Utrecht en Londen, waar ook het treinstation Saint Pancras nog altijd aan hem herinnert.

Beschermheilige

Deze martelaar werd vooral in de middeleeuwen vereerd. Pancratius is de patroon van de zuivere eed en van ridders, grootgrondbezitters en adel (zelf kwam hij ook uit een adellijk geslacht). Men zag hem als een van de veertien noodhulpers.⁸ Hij werd aangeroepen bij eczeem, krampen, kinderziekten en huilende kinderen. Zijn hulp werd ingeroepen om boomgaarden te beschermen tegen nachtvorst. Als ijsheilige zou hij ook een heilzame werking op winterhanden en -voeten (gehad) hebben.

Afbeelding

Jongeman met een wapenuitrusting en daarbij het instrument van zijn dood: een zwaard. Ook wel met een martelaarspalm of martelaarskroon.

Naam

Zijn naam is afgeleid van het Griekse 'pankratès' en betekent: albeheersend, almachtig, iemand die alles overwint.

Traditie

In het Brabantse Hoogeloon worden jaarlijks rond 12 mei ter ere van Pancratius broodjes en water gewijd en aan de gelovigen uitgedeeld.

13 mei Sint Servatius van Maastricht

*Wie zijn schaap scheert voor Sint Servaas,
houdt meer van wol dan van het schaap.*

Servatius († 384) was bisschop van Tongeren (nu Belgisch Limburg). Hij trok naar Rome om daar bij het graf van Petrus te smeken om behoud van zijn stad. Petrus openbaarde hem echter dat het ongelovige en zondige Tongeren door de Hunnen verwoest zou worden. Terug in Tongeren maakte Servaas de voorspelling openbaar en verplaatste hij zijn bisschopszetel naar Maastricht. Korte tijd later overleed hij er aan een koortsaanval. Bij zijn graf werd een houten kapel opgericht, die later vervangen werd door een nieuwe kerk, waarin zijn lichaam werd bijgezet. De huidige Sint-Servaaskerk stamt uit de elfde eeuw. Het is in Nederland de enige kerk die boven het graf van een heilige gebouwd is.

Beschermheilige

Men riep Servatius onder meer aan bij koorts en doodsangst en voor een lang leven. Hij is patroon van Maastricht en van sloten- en klompenmakers.

Afbeelding

Ook Servatius wordt afgebeeld als bisschop met een boek. Hij draagt een bijzonder attriboot: de sleutel die hij, zo vertelt de legende, in Rome van Petrus ontving. Aan zijn voeten zie je vaak een verslagen draak, symbool voor de ketterij die Servatius vurig bestreed. Op andere voorstellingen staan de klompen waarmee hij bekogeld werd. Er zijn middeleeuwse afbeeldingen van Jezus, Maria en Jozef samen met het kind Servatius. Volgens een legende stamt hij af van Esmerentia, de grootmoeder van Maria.

Naam

Zijn naam betekent 'de geredde' en is afgeleid van het Latijnse 'servare': redden, behouden. In Maastricht spreekt men van Sintervaas, zoals we ook Sinterklaas kennen.

Traditie

Nog altijd worden de relieken van Sint-Servatius tijdens de zevenjaarlijkse heiligdomsvaart door Maastricht rondgedragen.

De eerstvolgende heiligdomsvaart is in 2018. >

14 mei Sint Bonifatius van Tarsus

*Voor nachtvorst is men niet beschermd
tot Sint Bonfaas zich over ons ontfermt.*

16

Bonifatius († 307) is alleen uit legenden bekend. (NB deze Bonifatius is *niet* de heilige die in 754 bij Dokkum werd vermoord). Hij leefde in Rome samen met zijn vriendin Aglaë. Toen zij zich tot het christendom bekeerde, vroeg ze Bonifatius naar Tarsus (nu Turkije) te reizen om er relieken van martelaren op te sporen. De christenvervolging was daar nog in volle gang. In Tarsus bekende Bonifatius zich openlijk tot het christendom. Daarom werd hij door keizerlijke soldaten gearresteerd. Ondanks martelingen hield hij vast aan zijn overtuiging. De beulen doodden hem in kokende pek. Zijn bedienden brachten zijn stoffelijk overschot terug naar Rome. Aglaë liet een gedachteniskapel bouwen, waar ze Bonifatius begroef. Later werden de relieken overgebracht naar de Basilica dei Santi Bonifacio e Alessio (dit is Alexius van Edessa).

Martelaar

Vanwege onduidelijkheden over zijn persoon staat déze Bonifatius vanaf 1969 niet meer op de officiële heiligenkalender, maar iedereen mag hem blijven aanroepen voor hulp.

Afbeelding

Biddend in een vat met kokende pek.

Naam

Bonifatius betekent: weldoener.

Traditie

In het Brabantse Gemert is hij bekend als 'Bonman'. Na 14 mei kun je *boontjes* planten zonder het risico te lopen dat die bij het ontkiemen nog zullen bevriezen.

Bronnen:

- Prins, W. (1997). *Sanctus : met heiligen het jaar rond*.
- Spapens, P. & Kemenade, K. van. (2005). *366 Heiligendagen*.
- *Volksdevotie: beelden van religieuze volkscultuur in Noord-Brabant*. (1990).
- www.heiligen.net
- www.knmi.nl
- www.meertens.knaw.nl/voornamen/vnb/

15 mei Sint Sofia van Rome

*Pancratius, Servatius en Bonifatius zijn drie ijszige baasjes
en aan het eind van het liedje komt nog kouwe Sofietje.*

Na de dood van haar man besloot Sofia († 135) haar rijke bezit onder de armen te verdelen. Zij verhuisde met haar drie dochters van Milaan naar Rome. Omwille van Christus stierven zij daar een marteldood. Haar dochters worden niet met name genoemd, maar in hun legendarische levensverhaal zijn ze verbonden met de begrippen 'geloof', 'hoop' en 'liefde', in het Latijn: fides, spes en caritas.

De verering van Sofia en haar dochters nam toe, toen hun stoffelijke resten werden overgebracht naar de kerk van Sint-Silvester in Rome. Bisschop Remigius van Straatsburg kreeg een deel van de relikven en schonk ze aan het klooster Eschau in de Elzas. Dat zou gebeurd zijn op 15 mei 778, dat werd dus één van haar feestdagen. Omdat 15 mei direct

na de ijsheiligen valt, kreeg ze als bijnamen Koude Sofie en Sofia IJsvrouw.

Beschermheilige

Martelares Sofia is patrones van de weduwen en beschermheilige tegen de vorst.

Afbeelding

Ze wordt uitgebeeld met haar drie dochters, soms met het zwaard dat hen doodde. Ook zie je Sofia wel met een palm: het overwinningsteken van een martelaar.

Naam

Sofia betekent (levens)wijsheid en is afgeleid van het Griekse 'sophia' en het Latijnse 'sapientia'. Sofiekruid (*Descurainia Sophia*) behoort tot de Kruisbloemenfamilie (*Brassicaceae Cruciferae*). Vanzelfsprekend begint de bloeitijd van deze plant in mei! <

- ¹ Relieken of relikwieën zijn vereerde overblijfselen van heiligen zoals stukjes van hun gebeente of van zaken die met hen in aanraking zijn geweest en waaraan soms wonderdadige kracht wordt toegekend.
- ² Beschrijving van heiligenlevens.
- ³ 'Een boontje voor iemand hebben' wil zeggen: een voorliefde voor iemand hebben.
- ⁴ Hunnen waren nomadenstammen die vanuit Centraal-Azië door Europa trokken en die berucht waren om de verwoestingen die ze aanrichtten. De Goten waren een Germaanse volk.
- ⁵ Een min is een vrouw die een kind van een ander de borst geeft.
- ⁶ Oskisch is een uitgestorven Italiaanse taal.
- ⁷ Een legende is een verhaal over een heilige, een wonder of een heilig voorwerp voor zover dit niet op feiten berust.
- ⁸ Noodhelpers zijn heiligen die vanaf de middeleeuwen ook als groep werden vereerd. Zij zijn vooral beschermheiligen tegen ziekten.

Zussenportret deel 1 van 4

Zuster Gerarda en Zuster Willibrord van den Broek

door Brigitte Lutters

Zestig jaar of langer geleden was het niet ongewoon dat er meerdere kinderen uit een gezin kozen voor een leven als religieus. Wat betekende dat voor een gezin en wat had dat voor effect op de familieband?

In dit eerste deel van een serie van vier vertellen de (ge)zusters Gerarda (1924) en Willibrord (1925) van den Broek hierover.

Zuster Willibrord:

‘Ons gezin bestond uit vader, moeder en twaalf kinderen, drie jongens en negen meisjes. Vlak nadat ik als vijfde in het gezin geboren ben, verhuisden we van Cromvoirt naar Volkel. In Volkel overleed ons zusje van vier jaar oud. Ik was toen zeven, ons Riek (Zuster Gerarda) negen jaar oud. Vier van de acht zussen kozen voor een kloosterleven’.

Zuster Gerarda:

‘Het was heel gewoon in die tijd dat de kinderen uit de grote gezinnen vroeg gingen werken om hun steentje bij te dragen. Veel meisjes uit Volkel gingen in die tijd werken in Amsterdam als huishoudelijke hulp in een ziekenhuis van de Zusters Onder de Bogen (Onze-Lieve-Vrouwe Gasthuis – Red.). Ik was vijftien jaar toen ik naar Amsterdam vertrok. In dit ziekenhuis werden zowel leken als zusters van allerlei congregaties opgenomen. Er lag ook een zuster DMJ op de ziekenzaal. Zij werd regelmatig bezocht door haar overste. Ik kwam met deze overste in gesprek en werd nieuwsgierig naar en geïnteresseerd in deze congregatie. Regelmatig had ik een gesprek met haar, maar ik hield dat voor me. Ik wilde, voordat ik hiermee naar buiten trad, eerst voor mezelf duidelijk hebben waar ik naar toe wilde.

Links Zuster Willibrord, rechts Zuster Gerarda, omstreeks 1955

Na vijf jaar gewerkt te hebben in Amsterdam keerde ik op mijn twintigste terug naar Volkel om mijn ouders te vertellen dat ik naar de Zusters van de Choorstraat in Den Bosch

wilde. Ze vonden het prima, maar wilden wel dat ik nog een half jaar thuis zou blijven om mee te helpen in het drukke gezin. Het was 1944 en Nederland was in oorlog. Meer dan eens moest er in het holst van de nacht met de kleintjes gevlucht worden naar een van de schuilkelders in het dorp. Ons gezin is ook nog vijf weken geëvacueerd geweest in Uden. Maar op 27 december 1944 trad ik in'.

Zuster Willibrord:

'Ook ik vertrok anderhalf jaar later naar Amsterdam. Ik had geprobeerd dichterbij huis te werken, maar had het daar niet zo goed naar mijn zin. Vanuit Amsterdam hoorde ik goede berichten en bovendien waren daar al zussen van mij en andere bekenden. Ook ik ben er uiteindelijk vijf jaar gebleven. Al was het voor mij al vroeg duidelijk dat ik ook het klooster in wilde, aanvankelijk ambieerde ik een slotklooster. Ik heb bij verschillende kloosters 'gekeken'.

De algemene overste van de Congregatie DMJ zei me dat ik haar niet sterk genoeg leek voor een slotklooster. Je vroeg niet verder. Ook wilde ik eens een kijkje nemen bij de Zusters in Veghel en maakte er een afspraak. Ik zou er nog gezeten hebben, als ik niet was weggegaan. Ze waren me vergeten. Ik heb dat voor mezelf uitgelegd als dat het zo moest zijn en heb net als mijn oudere zus gekozen voor de Zusters van de Choorstraat. Precies twee jaar na haar trad ik in'.

Zuster Gerarda:

'Er was geen contact tussen zussen in die tijd. Je ouders mochten twee tot driemaal per jaar op visite komen in het klooster. Je jongere broertjes en/of zusjes mochten alleen meekomen als ze niet te klein waren. Maar zelf mocht je niet naar huis. Sporadisch mocht er een brief geschreven en/of ontvangen worden. Brieven die gelezen werden. Ciska (Zuster Willibrord) wist dus niet hoe het met mij ging in het klooster.

Zuster Gerarda links en Zuster Willibrord rechts ter gelegenheid van het 40-jarig jubileum van Zuster Gerarda

Hierop terugziend vind ik wel dat je een heel stuk gemist hebt van je familie. Dat haal je als het ware niet meer in. Nu ik erop terugkijk was dat ook keihard voor je ouders, ach, het waren andere tijden.

Ik werd dus van Riek Zuster Gerarda. Na anderhalf jaar werd ik naar de Sint Maartenskliniek in Nijmegen verplaatst. Ik had de zorg voor ernstig gehandicapte kinderen. Je kunt het werk niet vergelijken met nu. Er waren geen hulpmiddelen of materialen, zelfs geen rolstoelen. We droegen de kinderen overal naar toe, de kleintjes, maar ook de grote kinderen. Een jongen zei me daar ooit: 'Zuster, als er brand komt, hoef je niet naar mij om te kijken hoor. Ik laat me gewoon op de grond vallen en kruip naar buiten, dat kan ik veel

beter!' Als we ergens naar toe moesten met de kinderen, werd de hele bups in de bolderkar gezet en sjouwden we zo de stad door. Ik herinner me een man die tegen me zei: 'Zuster, zuster, wat zult u een pijn aan uw rug hebben!' Maar we waren jong en sterk en namen het zoals het kwam. Onvoorstelbaar'.

Zuster Willibrord:

'Zuster Willibrord werd mijn naam. Na een jaar in Strijp te zijn geweest, heb ik een jaar of zes als portierster gewerkt in de Choorstraat. Eerlijk gezegd ben ik weleens bezoek vergeten, zoals ik ook vergeten was in Veghel...

Het gezin waaruit we kwamen was een hecht gezin. Er werd niet echt diep met elkaar gesproken over welke keuzes je ging maken in het leven, maar het was gemoedelijk en gekscherend werd er aan tafel dan weleens geroepen: Jij gaat het klooster in! Maar ik heb ook gemerkt dat de keuze voor het klooster wel een kloof in de familie heeft gebracht. We hebben onze neefjes en nichtjes niet zien opgroeien en dat is iets dat nooit meer veranderd kan worden.

En al waren mijn zus en ik ingetreden bij dezelfde congregatie, ook wij zagen elkaar nooit. Hooguit met een retraite, dan kon je elkaar kort groeten bij binnenkomst en vertrek. Je haalde het niet in je hoofd om te praten tijdens een retraite. Het was zo in die tijd. We hadden geen vrijheid en geen privacy, maar je nam het voor lief, je had tenslotte voor dit leven gekozen. En ook al zijn heimwee en verdriet me niet vreemd, op mijn manier was ik gelukkig'.

Zuster Gerarda:

'Als je door de Congregatie verplaatst werd naar een andere bestemming, was er geen of nauwelijks tijd om afscheid te nemen van hen waarmee je soms jaren intensief had gewerkt of waarvoor je jaren had gezorgd. Je

kreeg een telefoontje met de mededeling dat je de volgende dag om zo laat met de trein mee moest naar je volgende bestemming. Je kreeg nog even de tijd om je kleren en spullen bij elkaar te rapen en in een doos te doen. Ook dit namen we als zusters voor lief. Het maakte onderdeel uit van dit leven.

Toen ik de avond voor mijn vertrek tegen een kind zei dat ik moest vertrekken naar een andere post, zei ze: 'Dan doe ik de deur morgen op slot, zodat u niet weg kunt en ik doe de deur pas open als de trein vertrokken is!' (Ik sliep bij de kinderen op de zaal).

Als ik daar nu aan terugdenk is het bijna onmenselijk, nog niet eens voor mezelf of voor de mensen waar ik mee werkte, maar vooral voor de kinderen die je soms jarenlang had verzorgd'.

Zuster Willibrord:

'Het eerste contact dat we als zussen weer hadden, herinner ik me nog wel. We waren namelijk beiden in Volkel uitgenodigd bij de Zusters Franciscanessen ter gelegenheid van een of ander feest dat door de kerk georganiseerd werd. Nadat we er gegeten hadden, stonden we 's middags aan de kant van de straat om naar een optocht te gaan kijken. Aan de overkant stonden onze ouders en broers en zusjes. Wij mochten niet naar hen toe en al helemaal niet naar ons ouderlijk huis en geen haar op ons hoofd die daar anders over dacht. Ik zie ons nog staan. Er zijn misschien wel zusters geweest die toch om het hoekje van de ouderlijke woning keken, maar ook onze ouders waren hier te serieus voor.

Zij kwamen naar ons toe en zo konden we elkaar toch begroeten. En als zussen hadden we deze dag wel de gelegenheid om met elkaar te praten.

Vanaf het moment dat er steeds flexibeler werd omgegaan met de bezoekenregelingen

waren wij pas weer in staat om de familiebanden aan te trekken. Eigenlijk kende je de zusters waar je mee samenwoonde veel beter dan je eigen zus en vervreemde je van elkaar, maar toch blijft er die zussenband hè!

Zuster Gerarda:

‘Dat is zo en doordat alles wat soepeler werd konden we die band weer wat meer aantrekken, maar ik vind dat het Tweede Vaticaans Concilie toch ook een hoop overhoop heeft gezet. Met name omdat de vernieuwingen veel te snel ingevoerd moesten worden. Ik denk dat als het geleidelijker was gegaan en met meer begeleiding, dit tot veel minder uitredingen zou hebben geleid als nu het geval was. (Twee van de vier zussen kozen een ander levenspad).

Onze ouders zijn oud geworden en hebben hun kinderen altijd om zich heen gehad. Na hun overlijden zijn de contacten tussen de

broers en zussen goed gebleven. Regelmatig werden er bezoeken afgelegd, maar nu we allemaal ouder zijn geworden zijn het vooral telefoontjes over en weer. Jammer genoeg zijn er inmiddels zussen overleden. Als we elkaar nu allemaal treffen is het meestal op een uitvaart.’

Zuster Willibrord:

‘Ze zeggen wel eens: ‘Als je toen zou weten wat je nu wist!’ Tja, desondanks zouden we geen andere keuzes gemaakt hebben. Gerarda heeft met veel plezier de laatste twintig jaar van haar werkzame leven bij de bejaarden in Best gewerkt en ik kijk ook tevreden op mijn leven terug’.

Zuster Gerarda:

‘Nou en of. Met vallen en opstaan, maar vooral met plezier hebben we gewerkt en geleefd in deze congregatie’. <

Zuster Willibrord (links) en Zuster Gerarda anno 2013

Carnaval: Oe gotte kèk daor!¹

door Zuster Cecilia van der Poel

Carnaval is in Den Bosch een groot volksfeest. De stad heeft dan zoals alle steden en dorpen in Brabant een andere naam. Sint Oedenrode wordt *Papgat* genoemd en Sint-Michiëlsgestel *Bokkendonk*. Den Dungen heet *Krabberdonk*, Heesch *Krullendonk* en 's-Hertogenbosch *Oeteldonk*. Een *donk* is een plaats

waar een zandlaag dicht onder of boven de oppervlakte komt en waarop vaak dorpen gebouwd zijn.

De geschiedenis van *Oeteldonk* begint in 1882. Met carnaval verandert de stad in het dorp Oeteldonk en de inwoners worden boer

Knillis met Hendrien, © www.groetenuitoeteldonk.nl

of durske. *Peer van den Muggenheuvel* is hun burgervaojer die tevens gastheer is van de heer en meester van Oeteldonk: *prins Amadeiro*.

Het carnavalsseizoen begint op 11 november, veertig dagen vóór 21 december, de kortste dag. Rond 11-11 wordt het *Kwèkfestijn* gehouden. Op dit liedjesfestival laten de carnavalsclubs hun composities horen. In november zijn ook de andere voorbereidingen van carnaval in volle gang. Veel mensen werken dagen en nachten aan het bouwen van praalwagens die in de optocht meetrekken.

Oeteldonk is niet compleet zonder boer *Knillis*, de (vermeende) oprichter van Oeteldonk. Zijn standbeeld op de Markt wordt op carnavalszondag onthuld door prins Amadeiro. In schrikkeljaren staat Knillis samen met zijn vrouw *Hendrien* op de sokkel.

Het was in 1984 of in 1988 dat zuster Pancratia samen met haar zus, Zuster Ursulina 's avonds laat stiekem de deur uitsloop om op carnavalsdinsdag het slot van carnaval mee te maken. Ze hadden gehoord dat Knillis en Hendrien verbrand zouden worden. Dat konden ze niet geloven en daarom wilden ze het graag met eigen ogen zien. Getooid met een boerenzakdoek verlieten zij het klooster via het achterpoortje. Ze kwamen allerlei vrolijke carnavalsvierders tegen. Om 23.55 uur begon de begrafenis van Knillis en zijn Hendrien. Van een verbranding was helemaal geen sprake. De poppen werden naar beneden gehaald en op een platte kar 'te ruste' gelegd. Tevreden togen de zusters Ursulina en Pancratia terug naar het klooster. Ze kwamen zonder hulp binnen: in die tijd paste hun kamerleutel ook op de buitendeur!

Zuster Ursulina denkt met plezier terug aan dit nachtelijk avontuur. Andere zusters die er van wisten, hebben het destijds goed geheim gehouden en niet opgebiecht aan het bestuur. Dat is de reden waarom ik er zelf nu pas van hoor!

Met carnaval wordt het leven uitbundig gevierd. Daarna begint op Aswoensdag de veertig dagen durende Vastentijd tot Pasen. Samen het leven en het geloof vieren is sinds 1976 een Oeteldonkse traditie. Op carnavalszondag begint het officiële programma met een carnavalsmis in de Sint-Jan. Plebaan Van de Camp († 1995) is hiermee begonnen. Hij zei: 'Feestvieren is goed, daar ben ik vóór, maar eerst Onze Lieve Heer'. Bidden om zegen, dat moet het begin zijn! Iedereen mocht verkleed in de Sint Jan komen, maar wel netjes! Een afgeladen Sint Jan was het resultaat. Plebaan van de Camp wist er iets moois van te maken: een vrolijk gebeuren, eerbiedige aandacht en leuke liederen die tot het hart spraken. Zo maakte hij voor de viering van 17 februari 1980 *Het gezicht van Oeteldonk*, een gezongen preek op rijm. Na zo'n viering kan er toch niets meer 'mis gaan'?!>

HET GEZICHT VAN OETELDONK

Op het dak van de kathedraal,
ver boven het alledaagse kabaal,
een carnaval-vers als meditatie.
Want meer dan in woorden staat daar in steen
wat er zich afspeelt door mensen heen.
Zo blijft de Sint-Jan Gods eigen honk
én beeld van de mensen uit Oeteldonk.

Ik zie op de boog² een klein begijntje,
een eeuwigdurend biddend trijntje,
heel devotelijk bij die losbol staan.
Ze zullen samen de hemel in gaan.
Want de een licht met heel zijn gezicht,
de ander licht naar binnen gericht.
Maar alleen God hoort wat er klonk
achter de echte lach van Oeteldonk.

Tegenover hem zie ik de metselaar
de vakman naast de goochelaar.
De man van het harde dagelijks brood
en de vagebond, zonder geld of nood.
Want de een maakt het leven werkend uit,
de ander eindigt als lachend schavuit.
Maar beiden wisten dat voor God alleen maar blonk
wat er diep schuilt in het hart van Oeteldonk.

In het gezelschap van Jan Rap en zijn maat
gaan ook de drie koningen³ in vol ornaat.
Zij dragen hun gaven van wierook en goud.
De lach van de spotter laat hen koninklijk koud.
Maar straks staan ze als 'n hemels carnaval
vol bewondering, samen in Gods eigen stal.
De nar en de koning, de ruige bonk:
de knielende kruipers van Oeteldonk.

Tussen de ernst en het gulle plezier
ontdek ik figuren, half mens, half dier.

Het dier trouw aan zijn eigen lijn,
de mens alleen kan een beest soms zijn.

Toch kreeg de mens Gods adem in,
de lach en de traan, Zijn Geest, Zijn zin.
Van Zijn vuur gaf Hij iedereen een vonk,
je ziet het in het echte Oeteldonk.

Opvallend veel zie ik de dronkenman
tussen vakman en nar van de Bossche Sint-Jan.

Zij zwijmelen tussen lach en verdriet
hun schreeuwerig lied is hun hartenlied niet.

Maar achter zoveel hard gelach,
zoveel glazen lol (wat op carnaval mag)
ziet er maar Eén, in wie zich zo verdronk,
het echte leed van Oeteldonk.

Het circus van de kathedraal
beeld van het leven, devoot en banaal.

De echte lach en de gure gein
je ziet de mènes zoals mensen zijn.
Maar Eén is er die daarachter kijkt
achter wat echt is of er op lijkt.

Wij staan weer drie dagen te pronk
voor de ware Heer van Oeteldonk. <

¹ Een van de typisch Bossche uitdrukkingen die Domien van Gent (1917-1979) optekende.

² In elk couplet worden luchtboogfiguren van de Sint-Jan genoemd.

³ Koning Balthasar staat op de afbeelding, © Ronald Glaudemans.

Bronnen:

- Camp, G. van de (1992). *Gedeeld geloof: 65 preken*.
- www.oeteldonk.org

ACTUALITEITEN

Jaar van het Geloof

In 2012-2013 herdenkt de Katholieke Kerk dat vijftig jaar geleden het Tweede Vaticaans Concilie (1962-1965) startte. Het concilie was het initiatief van paus Johannes XXIII, drie maanden nadat hij paus was geworden. De paus wilde een herbronning van het geloof en hij wilde de Kerk 'bij de dag' brengen ('aggiornamento').

Voor paus Benedictus XVI was vijftig jaar Vaticanum II de aanleiding om een Jaar van het Geloof te houden. Het Jaar van het Geloof (11 oktober 2012 - 24 november 2013) wil bijdragen aan een hernieuwde bekering en aan de herontdekking van het geloof, met het oog op het getuigenis van christenen in de wereld.

door Brigitte Lutters

Wat betekent dit voor ons?

De paus schrijft ons daarover in zijn apostolische brief *Porta Fidei* - 'Poort van het geloof'. De belangrijkste aspecten zijn:

- Ons de schoonheid en de centrale plaats van het geloof herinneren.
- Te leven naar de vreugde en het enthousiasme van de ontmoeting met Christus.
- Te groeien in het juiste begrip van het Tweede Vaticaans Concilie.
- In iedere gelovige het verlangen wekken om het geloof ten volle en met hernieuwde overtuiging, met vertrouwen en hoop, te belijden.

*Gelovigen 'versterken zich door te geloven',
zegt Sint-Augustinus.
Moge dit jaar ons helpen om te groeien
in het geloof!*

Opening

Met een plechtige eucharistieviering op het Sint-Pietersplein heeft paus Benedictus XVI op 11 oktober 2012 het Jaar van het Geloof geopend¹.

Benedictus wees op de toespraak van Johannes XXIII (*Gaudet Mater Ecclesiae* - 'De Moe-

derkerk jubelt'), waarin deze zei dat het concilie niet tot doel had nieuwe geloofswaarheden te formuleren maar enkel de bestaande geloofszekerheden bij de tijd te brengen.

Paus Benedictus sprak ook over de aanleiding voor het Jaar van het Geloof, die gevonden wordt in de zogenaamde Nieuwe Evangelisatie: op een eigentijdse manier het christelijk geloof verkondigen en in praktijk brengen. Ook het concilie had geloofsverbreiding tot doel, maar de noodzaak daartoe is nu volgens Benedictus vele malen groter dan vijftig jaar geleden.

Een groot aantal kerkvertegenwoordigers was bij de opening van het Jaar van het Geloof aanwezig. Onder hen de aartsbisschop van Canterbury, Rowan Williams, de patriarch van Constantinopel Bartholomaios I en de patriarchen en grootaartsbisschoppen van de Oosters Katholieke Kerken. Na afloop van de mis hield Bartholomaios nog een toespraak waarin de nadruk lag op het laatste gebed van Christus: *ut unum sint*: 'dat zij één mogen zijn'.

Activiteiten

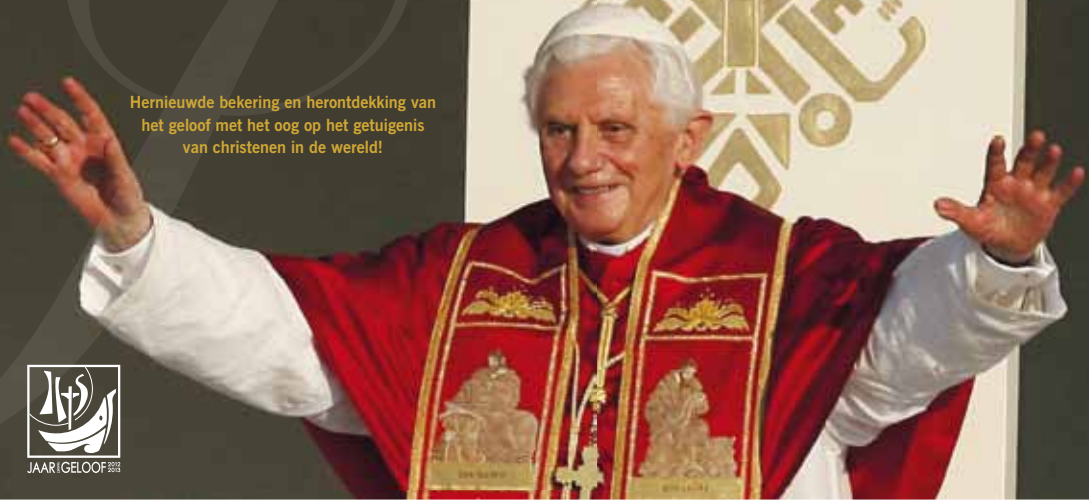
Gedurende het gehele Jaar van het Geloof zijn er activiteiten. In oktober waren er in Rome

JAAR VAN HET GELOOF!

11 OKTOBER 2012 - 24 NOVEMBER 2013

Hernieuwde bekering en herontdekking van
het geloof met het oog op het getuigenis
van christenen in de wereld!

*“Christus zendt ons vandaag evenals toen uit
over de wegen van de wereld
om zijn evangelie te verkondigen
aan alle volken van de aarde.”*

Paus Benedictus XVI (Porta fidei nr. 7; Mat. 28, 19)

bijvoorbeeld heiligverklaringen van martelaren voor en getuigen van het geloof. Er worden pelgrimages georganiseerd en tal van andere bijeenkomsten wereldwijd. Ook in eigen land en eigen bisdom zijn er in dit kader activiteiten.

In het herfstnummer van de Heeriaan zullen we verslag doen van een of meer activiteiten die hebben plaatsgevonden.

¹ Zijn opvolger zal het Jaar van het Geloof sluiten, want mogelijk klinkt nog vóór Pasen: ‘Habemus Papam’.

Bronnen:

- www.encyclo.nl
- www.jaarvanhetgeloof.nl
- www.rkdocumenten.nl
- www.rkevangelisatie.nl
- www.rkk.nl

ACTUALITEITEN

JAAR VAN HET GELOOF 2012 2013

Het logo bestaat uit een vierkant begrensd veld waarop een boot te zien is, die de Kerk symboliseert: zeilend op een kleine golfslag. De hoofdmast van de boot is een kruis, waaraan zeilen zijn bevestigd in de vorm van het trigram IHS*. De achtergrond van de zeilen wordt gevormd door een zon die, in verbinding met het trigram, ook verwijst naar de eucharistie.

*Een trigram is een combinatie van drie tekens. Het trigram IHS wordt in dit geval verklaard als de beginletters van Iesus Hominum Salvator (Jezus, de redder der mensen)

TIEN TIPS VOOR HET JAAR VAN HET GELOOF

Bisschoppen in Amerika hebben tien tips opgesteld voor het Jaar van het Geloof. Bisschop David Ricken van het bisdom Green Bay (Wisconsin) maakte de lijst. Hij is voorzitter van de Commissie voor Evangelisatie en Catechese van de Amerikaanse bisschoppenconferentie.

1. *Neem deel aan de heilige mis.*
2. *Ga te biecht.*
3. *Verdiep je in het leven van de heiligen.*
4. *Lees dagelijks de Bijbel.*
5. *Lees de documenten van Vaticanum II.*
6. *Bestudeer de catechismus van de Katholieke Kerk.*
7. *Zet je vrijwillig in voor de parochie.*
8. *Geef hulp aan de mens in nood.*
9. *Nodig een vriend of vriendin uit voor de heilige mis.*
10. *Maak de zaligsprekingen tot deel van het dagelijks leven. <*

Sint Job

door Zuster Augusta de Groot

Natuurlijk kent u het boek Job uit de Bijbel. Job een rechtvaardige en godvrezende man, rijk bedeed met kinderen, knechten, met vrienden ook. Hij bezit veel akkers en heeft een rijkdom aan vee. Zijn vrouw wordt pas ergens op het einde van het boek genoemd en wanneer zij zich laat horen is het om Job te bekritisieren om zijn vertrouwen op God. Samen hebben ze een rijkdom aan zonen en dochters.

Nu, deze Job is het die ten tijde van de pest (1347-1669) de patroon geworden is van de pestlijders. Ook nu nog wordt hij aangeropen door lepralijders en mensen met huidaandoeningen. Ook was hij de patroon van minstrelen en musici, zij droegen hem in hun vaandel. Op den duur heeft Sint-Caecilia hem verdreven als patroon van muziek en koren.

Wat wil nu het geval: in Enschoot¹ worden beiden naast elkaar vereerd. Sint-Caecilia is patroon van de kerk; voorheen droeg de hele parochie haar naam maar sinds het samengaan van verschillende parochies heeft ze alleen het kerkgebouw nog onder haar hoede. Sint-Job heeft in de kerk nog altijd zijn plek in een naar hem genoemd kapelletje.

In 1819 schreef een zekere heer van Gils: 'Deze kerk (hij heeft het dan over de schuurkerk) wordt bezocht door katholieken van de omstreek, ter aanroeping van de heilige oudvader Job'. Dit is een van de oudste vermeldingen die Job en Enschoot aan elkaar koppelen.

De laatste vijftien jaar is er in de week vóór de Job-zondag² een bezinningsavond. Men nodigt dan iemand uit om te spreken, zingen of spelen over het lijden of over Job zelf. Ook is er vaak gedurende deze week een tentoonstelling rond kunst die iets met Sint Job te maken heeft. En nog altijd heeft de heilige man Job, in de volkstaal 'Sint Job', zijn feestdag (10 mei) en zijn bedevaart.

Beeld van Sint-Job in de Sint-Caeciliakerk

Vroeger kwamen de mensen uit de streek in mei te voet naar Enschoot. Ze droegen dan vaak een knapzak aan een stok die ze versierd hadden met diverse patronen met uitsnijdingen.

ACTUALITEITEN

Waarschijnlijk hadden ze hun boterham en een fles water of thee bij zich, men moest immers 'nuchter' zijn om ter communie te kunnen gaan.

Na de heilige mis was er dan de mogelijkheid om aan de viskraam een gedroogde zoute vis te kopen: de schar. Het is een soort platvis die gedroogd en gezouten is. Ook nu nog is deze gedroogde vis op de bedevaartsdag te koop.

In de loop der tijd is de bedevaart van Job wat in het slop geraakt. De wereldoorlogen deden er geen goed aan en in tijden van crisis zaten de mensen zelf vaak op de puinhopen en in grote armoede.

Eind jaren zeventig is er weer een begin gemaakt met herstel van de feestdag en de oude traditie van bedevaart met een speciale eucharistieviering voor de bedevaartgangers en daarna een kop koffie of borrel in café Kerkzicht. Langzaam trok de bedevaart met een viering rond Sint Job weer aan.

Rond 1990 werd er een stichting opgericht om de jaarlijkse Job-bedevaart met een pleinfeest uit te breiden. Na de eucharistieviering is het op het kerkplein en in de aangrenzende straten een drukte van belang. Je hoort er zang- en muziekgroepen, er is straattoneel, oude ambachten en oude en nieuwe kinderspelen. In de kerk staat het beeld van Sint-Job centraal en er zijn er velen die bij hem een kaarsje ontsteken. Nog altijd leggen mensen hun vragen bij hem neer en bidden en hopen dat 'ze beter met de schaduwzijde van hun bestaan om kunnen gaan' zoals pastoor van Spreeuwel het eens op een Job-zondag in zijn preek verwoordde.

En hoe velen zijn er niet ook in onze tijd die hun baan kwijt raken, ziek zijn of lijden aan het leven zoals hen dat overkomt. Job kan ons

Toon van Alphen (1918-2009), een beroemde inwoner van Berkel-Enschot was heel vaardig in het snijden van Jobstokken

laten zien dat wij ook in deze tijd, zittende op onze 'puinhopen of mestvaalt', niet de moed hoeven laten zakken. Trouw blijven aan jezelf, je niet om laten praten door je vrienden die je geen troost aanreiken, maar alleen maar vragen stellen en jou en jouw God ter verantwoording roepen. Na alle 'jobstijdingen' valt Job niet van zijn geloof. Hij stelt vragen aan zichzelf en aan God. Hij wacht geduldig op antwoord en krijgt zijn rijkdom en zijn gezondheid terug.

Het lijdensverhaal van Job heeft nog altijd grote betekenis. Van zijn drie vrienden (Elifaz, Bildad en Sofar) kunnen we leren hoe wij niet met een lijdende mens om moeten gaan. En zo kan de persoon Job, een oudtestamentische figuur, ons tot nadenken stemmen over onze eigen weg.

Job was geen heilige zoals wij in onze katholieke kerk heiligen kennen: personen die ooit heilig verklaard zijn aan de hand van wonderen die op hun voorspraak tot stand kwamen. Sint Job heeft zijn titel gekregen vanuit de volksmond, hij was een heilig man.

Nog altijd bidden mensen tot Sint-Job, steken kaarsjes aan en roepen zijn hulp in bij ernstige zweren en huidaandoeningen. Nog altijd en niet alleen in de meiweek, roepen mensen hem aan. Dat Job geen vreemde is kun je horen in de volksmond met uitspraken als:

- *Zo arm als Job.*
- *Wat een jobstijding.*
- *Jij hebt een jobsgeduld.*
- *Wie bonen wil winnen moet op Sint-Job beginnen*³.

En de apostel Jacobus schrijft in zijn brief: 'Heb je niet van de volharding van Job gehoord?' Wanneer wij getroffen worden door huidaandoeningen of zweren is Sint-Job voor ons nog altijd een goede voorspreker. Maar als het gaat over volharding in het gebed en vertrouwen op God, is Sint-Job nog altijd een goed voorbeeld.

Wat is er in Enschoot nog meer te zien? Naast het beeld van Sint-Job heeft de kerk ook een groot schilderstuk met het verhaal van Job. In de kerkzaal hangt een groot geweven doek met Job en zijn drie vrienden. Dit doek hing voorheen in het gemeentehuis. Na de samenvoeging met de gemeente Tilburg is het aan de kerk geschonken. Verder is een van de ramen van de Job-kapel in 1998 in glas en lood gezet ter ere van het eeuwfeest van de Sint-Caeciliakerk. <

¹ Berkel-Enschoot.

² De tweede zondag van mei, tevens Moederdag.

³ 10 mei: Job loopt vóór de IJsheiligen uit!

Bronnen:

- *En dan gaan we naar Sint Job : de verering van Sint Job in Enschoot en andere Brabantse plaatsen in Nederland en België.* (2001).
- Robben, C. (1982). *Robben en Rooms.*
- www.sintjobenschoot.nl

NAOR SINT-JOB

Al jaoren gaon ze van de stad
in deze tèèd al vruug op pad
ter bèèvert, in de maand van maai
mee hil de streup ... 'n schôôn kerwaai.
In alle vruugte dur 't laand
mee duuzend blommen aon de kaant.
en drôômend vee, dè suf en dwaos
vergit te graoze van 't geraos ...
'n Schoon gebruik van jaoren her
naor Enschoot toe ... des nie te ver.
Ze snijen unne waandelstok,
ze stappen deur ... 'n verre klok
vermaont ze: spoeidoe maakt wè vort
dè stadsgespuis is aorig sôôrt ...
En vur ze 't weten staon ze daor
al vur de vruugmis kaant en klaor.
Ze kèèke naor 't bild van Job ...
ze bidden mee bezwitte kop,
bewaor ons vur de zwerderij
maakt ons eenvoudig net as gij ...
bewaor ons koeike vur de pest,
bewaor ons vrouwke en de rest ...
Dan gaon ze, en daor is vertier
Ze hebben dorst ... en drinken bier ...
Ze drinken bier en praoten plat,
ze doen vurnaom daor in dè gat.
Dan eten ze gedreugde schar
en vatten nog een glaoske war ...
en nog 'n buske schar vur thuis
en as de mieter muug naor huis.

Cees Robben (1909-1988) dichtte in het Tilburgs dialect over de bedevaart naar Enschoot

ACTUALITEITEN

Kapittel

Aan de Zusters van onze Congregatie, alsmede andere religieuzen die dit blad lezen, hoeven we niet uit de doeken te doen wat een Kapittel is. Maar de Heeriaan kent inmiddels ook vele andere lezers en juist voor hen lijkt het ons zinvol om uitleg te geven.

door Brigitte Lutters

Elke orde of congregatie heeft grondbegin-selen, een soort wetboek, constituties of constitutiën genaamd. Aan de hand van die constituties, leven religieuzen.

Een congregatie valt kerkrechtelijk onder een bisdom of onder de paus (pauselijk recht). Onze congregatie valt onder pauselijk recht. Dat betekent dat wanneer de congregatie iets gewijzigd wil hebben in haar constituties (in haar grondwet), daarvoor toestemming in 'Rome' gevraagd moet worden.

In de constituties van de Congregatie DMJ is dus heel veel vastgelegd. Zo is onder meer vastgelegd dat er een bestuur (bestaande uit een Algemene Overste en raadszusters) aan het hoofd van de congregatie moet staan. Dit bestuur bestaat nu uit Zuster Rosa de Lima Wigink (Algemene Overste), Zuster Antonie Ardatin, Zuster Tine Vink, Zuster Anna van Nistelrooij en Zuster Paula Pijnaker. Ook is vastgelegd hoelang de bestuurstermijn is en uit hoeveel zusters het bestuur dient te bestaan.

Dit jaar gaat er een nieuw bestuur gekozen worden. Dat kiezen van een nieuw bestuur gebeurt door kapittelleden. Zij kunnen een nieuw bestuur kiezen uit alle zusters. Kapittelleden zijn de zusters uit het zittende bestuur plus de gekozen zusters uit zowel Nederland als Indonesië. Samen vormen zij het Kapittel¹ dat in mei 2013 niet alleen een nieuw bestuur kiest, maar vooral ook de beleidslijnen uitzet voor de komende bestuursperiode. Het is aan

Getekend door Zuster Paula Pijnaker (januari 2013)

het nieuwe bestuur om dat beleid uit te voeren. Maar eerst verantwoordt het scheidende bestuur hoe het het uitgezette beleid van zes jaar geleden vorm heeft gegeven. Het bestuur kan de kapittelleden ook adviezen geven voor de toekomst. Het is aan het Kapittel of het hier iets mee doet al dan niet.

De kapittelleden worden gekozen uit alle Nederlandse en Indonesische zusters. Met uitzondering van zusters die op medische gronden niet meer in staat worden geacht als kapittelid gekozen te worden of om zelf te kiezen.

Het aantal te kiezen kapittelleden is meestal enigszins in verhouding met het aantal zusters in de congregatie. Nederland telt 79 zusters, Indonesië 36.

Voordat de twee weken durende vergadering begint (het eigenlijke Kapittel!¹) is er al veel gebeurd.

Het zittende bestuur dient goed vast te leggen hoe het het beleid heeft uitgevoerd. Dat doet het bestuur middels het maken van zorgvuldige verslagen op allerlei terreinen. Variërend van hoe het de spiritualiteit vormgegeven heeft tot aan de financiën en alles wat daar tussen zit. Alle zusters worden betrokken bij het komend Kapittel. Zo zijn er onder andere bijeenkomsten en lezingen omtrent het motto: 'Samen het Heilig Vuur brandend houden'.

Van 20 mei tot en met 31 mei 2013 zullen de kapittelleden zich terugtrekken in kloosterhotel Zin te Vught alwaar het Kapittel plaats gaat vinden. Daarna mag een nieuw bestuur met de nieuwe plannen van start gaan.

SAMEN

HET HEILIG VUUR

BRANDEND HOUDEN

In het zomernummer zullen we u laten weten welke zusters de komende jaren het bestuur van DMJ vormen. Laten we tot die tijd samen het Heilig Vuur brandend houden. <

¹ Met het woord Kapittel wordt zowel de raad van kapittelleden, als de vergadering zelf aangeduid. Het Kapittel (raad) is het hoogste gezagorgaan binnen de Congregatie vanaf het moment dat de kapittelleden gekozen zijn, totdat het Kapittel (vergadering) ten einde is.

Kloosterhotel Zin

Moeder Gods van de Passie

ook genoemd: *Moeder Gods van de Altijddurende Bijstand*

door Zuster Leonie Rabou

Wat staat er op deze icoon?

- De Moeder Gods kijkt niet naar haar kind, maar naar ons, naar u en mij.
- Op haar gelaat ligt een stille, niet in woorden weer te geven droefheid. In haar blik ziet zij de toekomst van het Christus-kind. Het diepmenselijke drama van het verliezen van een zoon, pijnigt haar moederhart.
- Het kind ziet in een droomgezicht de lijdenswerktuigen. Rechts draagt de engel Gabriël het kruis, soms nog met spijkers erbij.

- Links draagt de engel Michaël de lans en de rietstengel met spons.
- Beide engelen raken de lijdensteken niet aan met hun handen. Uit eerbied houden zij ze vast met de omslagen van hun mouwen.
- De betekenis van de passiewerktuigen ontgaat het kind niet. Angstig zoekt hij bescherming bij zijn moeder. Ingedoken maakt hij zich klein en omklemt met beide handjes de duim van zijn moeder.

- Het uitgevallen sandaaltje wijst op angst en het voetje op: *Gij zult zijn hiel belagen* (Genesis 3,15): de toekomstige miskenning van het kind, het zal niet gewaardeerd worden.

Over de gehele wereld verkeren mensen in nood. Wie kan deze zee van droefheid begrijpen? Deze icoon schenkt troost, berusting, overgave en vertrouwen. Is het niet opvallend, dat vooral moeders graag tot haar komen, naar haar:

Moeder van Altijddurende Bijstand

De voorstelling van deze icoon uit de 12e eeuw, gaat misschien terug op een Grieks lied, waarvan de vertaling kan luiden: *Hij (Gabriël) die eens de grote vreugde verkondigde, toont toekomstige tekens van de passie. Christus als sterfelijk mens wordt bang bij het zien van de tekenen die naar de dood wijzen.*

36

De Icoon van de Passie bevat een groot mysterie, het mysterie van het lijden, waaraan de Zoon van God zich onderworpen heeft. Hij gaf Zijn leven om het verbond van God met de mensen te herstellen. Het verbond dat verloren was gegaan door de hovaardigheid van Adam: hij wilde gelijk zijn aan God. De icoon toont ons de angst van de Godmens voor het verschrikkelijke lijden dat Hem op de schouders is gelegd. Het is het mysterie van de liefde van God die ons door het lijden van zijn Zoon weer herstelt in de oorspronkelijke orde en aanneemt tot Zijn geliefde kinderen.

Onder invloed van de westerse kunst kregen moeder en kind kronen op het hoofd. Deze zijn in strikte zin tegen de iconografische principes. Ook de originele kleuren van Maria's kleed gingen verloren. Het onderkleed was groen en het himation (bovenkleed – tuniek of mantel) rood. De symbolische betekenis hiervan is dat in Maria de mensheid met de godheid bekleed is.

Deze icoon bevindt zich nu in de redemptoristenkerk in Rome. Ik weet dat miljoenen mensen over de gehele wereld haar kennen en vereren. Onze-Lieve-Vrouw van Altijddurende Bijstand heeft zelfs een eigen gedenkdag. In de rooms-katholieke kerk wordt haar gedachtenis gevierd op 27 juni.

OORSPRONG

Volgens de overlevering komt de icoon uit de school van Kreta, de schilder is onbekend. Aan het eind van de 15e eeuw zou een koopman de icoon gestolen hebben. Op zijn sterfbed in Rome kreeg hij berouw en vroeg hij een vriend de icoon naar een kerk te brengen. Drie eeuwen lang werd zij vereerd in de augustijnenkerk van San Matteo aan de Via Merulana. Nadat de kerk in 1798 door de troepen van Napoleon in puin gelegd was, leek de icoon verdwenen en bleef zij ongeveer zeventig jaar vergeten.

In 1855 kochten de redemptoristen Villa Caserta voor hun generalaat in Rome. Niemand wist toen dat op deze grond de San Matteo had gestaan. In 1863 preekte pater Blosi s.j. over een afbeelding van de Madonna van San Matteo ofwel de Madonna van Altijddurende Bijstand.

Weer later vond de kroniekschrijver van de redemptoristen historische verwijzingen naar de oude San Matteo en dat deze kerk bevatte 'een oude afbeelding van de Moeder Gods, zeer vereerd en beroemd door haar wonderen'. Een jonge redemptorist, pater Michael Marchi, herinnerde zich toen wat hem als misdienaar bij de augustijnen was verteld: *'het schilderij in onze huiskapel in de Santa Maria in Posterula is het schilderij dat vroeger vereerd werd in de oude San Matteo'*.

Dit verhaal kwam Paus Pius IX ter ore. Als kind had hij tot de icoon gebeden. Hij droeg de redemptoristen op de icoon ten eeuwigden dage in hun kerk in Rome te bewaren. Het is dus te danken aan de redemptoristen dat deze bijzondere devotie zich over de hele wereld heeft verspreid. <

Een respectabel en mooi mens

door Zuster Augusta de Groot

Er zijn veel gebeurtenissen in een mensenleven die je aantasten, ontregelen, pijn doen en verdriet bezorgen. Je kunt je beminde verliezen, door anderen met de nek aangekeken worden, je onbekwaam of onbegrepen voelen, zelf ziek worden.

Alles lijkt en voelt dan zinloos.

Leven kan lijden zijn. Maar hoe het je ook teleurstelt, pijn doet of welke kwetsuren je eraan oploopt, je mag gewoon blijven wie je bent: een respectabel en mooi mens. Je bent namelijk altijd méér dan wat je overkomt. Jouw kern kan blijven glanzen ook al is die nu misschien wat aangeslagen door de gebeurtenissen. Er is niets dat jou minder mooi kan maken. Nee, het is zelfs dat je kunt groeien aan het leven, er sterker door worden. Misschien word je er ook wijzer van, menselijker en vol mededogen voor anderen en voor jezelf.

Zo was het ook met Jezus, de mooiste mens én Mensenzoon, die onder ons heeft geleefd en mee kan voelen met ieder van ons. Hij is ook niet gespaard gebleven, moest opboksen

tegen tegenstanders en betweters. Hij had geen steen om zijn hoofd op neer te leggen. Toen Hij Jeruzalem binnen reed op een ezel, wist en voelde Hij dat er mensen onder de juichende menigte waren, die Hem wilden doden. Maar Hij keek vooruit naar het Paasmaal dat Hij wilde vieren met zijn leerlingen. Hij liet zich bejubelen maar Hij bleef wie Hij was, goed voor allen die Hij mocht ontmoeten. Zelfs voor de moordenaar op het kruis had hij een goed woord. Hij begreep mensen die pijn en verdriet hadden. Hij troostte de wenende vrouwen nog toen Hij zelf Zijn kruis droeg. Hij sprak mensen aan tot in hun diepste lagen, hartgrondig maar met veel liefde en geduld.

Misschien kunnen wij in de komende Pasieweek naar Hem uitzien en opzien en aan Hem onze innerlijke kracht ontlennen om mens te zijn zoals wij bedoeld zijn.

Mensen met een mooie en sterke binnenkant ook al is niet alles even perfect en goed in ons leven. Wij kunnen fier zijn, door Hem geschapen als respectabele en mooie mensen. <

Kruisweg van Sjef
Hutschemakers
in de Sint-
Gerlachuskerk te
Banholt (L.)

De treurbuis

door Zuster Lisette Swanenberg

Afgelopen zomer werd ik op een dag gewekt door de regen. Mijn geheugen was meteen terug bij de weersverwachting van de dag ervoor. De weerman had gelijk gehad, het zag ernaar uit een treurige dag te worden. Een uurtje later werd de treurnis voortgezet. Bij het ontbijt bracht de tv al veel geweld binnen. Een roofoverval op een juwelier, een ongeluk op de A2, een bloedbad in het verre Oosten en de Eurotop die onder vuur ligt. Een schrijver zei eens: 'Slechts nieuws dat tussen boekenkast en sanseveria valt'. De knop werd omgedraaid.

Maar het toeval wilde, dat juist op deze dag de herdenkingsdienst werd gehouden van Gerrit Komrij, overleden op 5 juli en slechts 68 jaar geworden. Eerste Dichter des Vaderlands en een veelzijdig, gerenommeerd schrijver. Hij noemde de televisie eens een treurbuis.

De dienst begint om 12 uur in Felix Meritis, *Europees Centrum voor Kunst, Cultuur en Wetenschap* in een monumentaal grachtenpand in Amsterdam, weet ik en ik zet de knop van de 'treurbuis' weer aan. Grote, zwarte para-

plu's, waaronder prominenten zich proberen te weren tegen de regen, bewegen zich in de richting van het grachtenhuis. De doodskest, vervaardigd in zijn geboorteplaats Winterswijk, heeft de vorm van een pennendoos. De dienst is sober en zeer indrukwekkend. Komrij wordt geprezen vanwege zijn uitermate vriendelijkheid en hoffelijkheid en hij wordt ook geëerd als scherp-slijper, duivelskunstenaar en fabeldier. Zijn profielschets is zeer uitgebreid. Zijn onge-zouten kritiek loog er niet om. Hij heeft een hele bibliotheek bij elkaar geschreven en blijft op die manier nog heel lang onder ons voortleven.

Jaren geleden is hij verhuisd naar Portugal, omdat hij zich hier niet (meer) thuis voelde. Ook heeft hij zich ooit lange tijd teruggetrokken in Venetië om zich te bezinnen op levenskeuzes. Welke vriend hij zou gaan kiezen bijvoorbeeld. Hij heeft goed gekozen, want hij en zijn vriend Charles waren meer dan vijftig jaar samen. Vanuit Portugal onderhield hij een nauwe band met Amsterdam. Nederland vond hij een chagrijnig land, het land van pekelharingen!

Ik heb nooit iets van hem

gelezen, maar ik hoor nu dat hij een zeer talentvolle, begaafde schrijver was. Hij zocht zich een weg door het labyrint van woorden. En goot overal een sausje van humor over. Er wordt veel over hem verteld. Het leukste vind ik die anekdote van zijn droom. Hij had eens een droom, waarin hij heel duidelijk in de krant zijn eigen overlijdensadvertentie las. Hij was dood en kwam meteen in de hemel terecht. En daar kreeg hij een klus. Hij mocht van lucifers een Eiffeltoren bouwen! Koddig!

Hij was een vriendelijke man, maar hij kon ook heel boos zijn. En dat stak hij niet onder stoelen of banken. Ik denk dat hij op twee stoelen zat die naast elkaar stonden. En dat die stoelen om beurten aanspraak maakten op een plek. Dat hield hem in balans. De begrafenis is in Portugal. Zo wilde hij het. Het ligt voor de hand. Hij is altijd een buitenbeentje geweest. Het is een waardige herdenking. Komrij heeft misschien nooit vermoed, dat hem juist via de treurbuis en het land van de pekelharingen zoveel eer zou worden gegeven. Dat hij in vrede verder mag bouwen aan zijn nieuwe Eiffeltoren in de hemel! <

Innerlijke rust is onder meer een kwestie van loslaten. Dat is niet altijd makkelijk, maar met de vrede die dat brengt, kunnen er ook weer nieuwe dromen en verwachtingen in je ontstaan. Sommige dingen in het leven moet je steeds opnieuw loslaten en opgeven om de eigenlijke levenstaak, die in je hart geschreven staat, te kunnen vinden.

Zuster Richarda Timmer

Op haar kamer in het Moederhuis praat ik vandaag met Zuster Richarda Timmer, dat wil zeggen, zij praat, ik luister voornamelijk. Een nadere kennismaking met de mens die Zuster Richarda is.

door Brigitte Lutters

Wie is Richarda Timmer?

40

Annie Timmer werd op 15 februari 1936 geboren in het plaatsje Heeten (gemeente Raalte). ‘Dus ben ik een Twent. (Geen Twentenaar!). Ik los de dingen graag zelf op, op mijn eigen wijze. Omdat ik daarin niemand betrek, lijkt het alsof mijn ideeën plotseling ontstaan, maar zelf ben ik daar dan al tijden mee bezig.

Zo wist niemand dat ik als jong meisje al speelde met de gedachte om het klooster in te gaan. De roep kwam en ging en als iemand een suggestie deed in die richting, reageerde ik hevig verontwaardigd.

Puur en alleen omdat ik er zelf nog niet 100% uit was.

Toen ik uiteindelijk tijdens een gesprek met de pastoor zei dat ik het klooster in wilde, reageerde deze dan ook door te zeggen: ‘Hoe kom je daar nu bij?!’

Ook met mijn ouders had ik hierover nooit gesproken. Ik wilde hen niet belasten. Mijn moeder niet, vanwege haar slechte gezondheid en van mijn vader wist ik dat hij van geen van zijn kinderen afscheid wilde nemen en in die tijd betekende naar het klooster gaan nog echt afscheid nemen! Nog veel meer dan wanneer een dochter trouwde.

Ook wáár ik in zou treden had ik in mijn eentje al uitgezocht. Ik ben begonnen bij de Zusters van Liefde. Mijn tante, die toevalligerwijs ook Annie heette was daar zuster geweest. Helaas is zij op haar 29ste al gestorven. (Onze familie had haar vlecht als een soort relikwie bewaard). Bij de Zusters van Liefde wist ik meteen dat ik daar niet paste. Maar dat ontmoedigde me niet om verder te zoeken.

Het gekke is dat ik dus enerzijds lang een boel binnenhoud, maar anderzijds me ook niet anders kan voordoen dan ik ben. De consequenties neem ik voor lief, ik kan nu eenmaal niet anders’.

Zijn die karaktereigenschappen aangeboren of verworven?

‘Ik denk een combinatie van beide. Veel dingen waarmee je geconfronteerd wordt, hebben natuurlijk invloed op je leven en op je handelen. In Heeten was een zusterhuis waar vijf zusters woonden die les gaven. Van een van hen (Zuster Grion Hoogsteder) leerde ik naaien. Zuster Grion was voor mij misschien de bron van mijn roeping om het klooster in te gaan, zonder dat we daar ooit

met elkaar over hebben gesproken. Haar eenvoud en soberheid werkten voor mij inspirerend.

Het examen voor coupeuse werd afgenomen in de Sint Maartens-kliniek in Nijmegen en duurde drie dagen. Daar werd ik voor het eerst geconfronteerd met gehandicapte kinderen. Ik had al eens nagedacht over het werken met deze kinderen, maar toen ik daar kinderen zag zonder armen en/of benen was dit een enorme schok! Dat was nog een brug te ver!

Overigens was het examen zelf ook memorabel. Door de zenuwen kreeg ik het voor elkaar om twee kruisen in een broek te naaien! Het examen bestond uit vele opdrachten en de tijd voor elke opdracht mocht je zelf bepalen. Dat betekende, de andere opdrachten in een rap tempo afwerken, zodat ik voldoende tijd overhield om de broek (zoals een broek hoort te zijn) alsnog op tijd in te leveren'. Nadat ik mijn diploma als coupeuse had behaald, vroeg Zuster Grion me waarom ik niet verder ging voor Akte-K (textiele werkvormen). Mijn moeder zei: 'Ik kan niet jou alleen laten doorleren, ik heb nog zes andere dochters, die ook aan bod moeten komen. Ga maar naar de huishoudschool.'

Zo ging dat in die tijd. En dat vond ik prima, mits ik natuurlijk niet de door mij al behaalde naaivakken weer opnieuw hoefde te doen. De directrice van de huishoudschool was echter nogal rechtlijnig en zei me dat ik net als ieder ander alle vakken zou moeten volgen. Ik ging de confrontatie aan. Toen het gesprek ten einde was en ik al bij de deur stond, zei de directrice: 'Wacht eens, ik zal het nog eens overwegen'. De volgende dag mocht ik terugkomen en stond de directrice me samen met een lerares op te wachten. Ze boden me een opleiding aan tot lerares in de naaivakken. Ik zei: 'Ik heb andere plannen'. Op dat moment had ik voor mezelf de knoop

doorgehakt: ik zou naar de Zusters van de Choorstraat gaan!

Pas twee weken voordat ik het klooster inging, heb ik dat thuis verteld. Ik was 19 en mijn vader was inmiddels (plotseling) overleden'.

Ora et Labora

'Bidden en werken, dat ging ik doen. Ik wist het nu zeker. Maar sommige kloosterregels stuitten me tegen de borst, zoals het (elkaar) beschuldigen. Een soort openbare boete-

doening. Ik was novice en maakte tijdens een wandeling door de kloostertuin een praatje met de tuinman. (Ik kon die goede man toch niet negeren!). Dat kreeg ik dan als beschuldiging te horen nadien en in het bijzijn van alle zusters en dat leidde ook tot (kleine) straffen. Maar ik kon niet anders en ben altijd een praatje blijven houden. Dan maar straf.

Toen ik na mijn eerste gelofte naar Best gestuurd werd, kreeg ik de verantwoording voor een grote groep kinderen. Het was aan mij om met deze groep overal op tijd te zijn. Ook al kende ik heg nog steg in Best en was het me verboden een horloge te dragen. Daarvan heb ik direct gezegd dat ze me dat nooit meer moesten laten doen!

Soms leken dingen ook onrechtvaardig. Ik had in die tijd de verantwoording voor de voordeurbel. De zuster die mij af moest lossen, vergat dat nogal eens. Daardoor kon ik niet naar mijn eigen (vervolg)afspraken. Mijn overste uit die tijd, zei me dat ik niet raar moest staan opkijken als dit voor mij de consequentie zou hebben dat ik door het Algemene Bestuur naar huis gestuurd zou worden. Ik reageerde impulsief: 'Als ik daarvoor naar huis gestuurd word!!!!'

Na het Tweede Vaticaans Concilie

'Begrijp me goed hoor, ik heb nooit spijt gehad dat ik het klooster ben ingegaan. Dit is mijn plek. Zelfs na het Tweede Vaticaans Concilie, toen er veel zusters andere

keuzes maakten, heeft dat bij mij nooit gespeeld.

Het habijt heb ik vrij snel uitgetrokken, al ben ik geen koploper.

Fietsend in de Vogelwijk ben ik als jonge zuster in habijt door twee jongens van de fiets getrokken, mijn kap trokken ze af, om te zien wie er onder zat. Ik dacht: Als het zo moet, dan zal ik ze voor zijn en burgerkleding gaan dragen.

Lang heb ik in Nijmegen bij de Paters Jezuïeten gewerkt en woonde ik in de Sint Maartenskliniek en later in de St. Annastraat. Maar toen de andere zusters naar Den Bosch vertrokken, wilde ik niet alleen achterblijven. In Den Bosch kwam ik erachter dat er bij een protestants bejaardenhuis hulp gezocht werd. Ik ging er op af. De directrice zei: 'U kunt hier toch niet werken, u bent een religieuze?!' 'Waarom niet', zei ik haar, 'zijn de bejaarden dan zo anders bij u?' 'Jarenlang heb ik er fijn gewerkt'.

Toekomst

'Mijn gezondheid laat veel te wensen over. Als mijn leven lijden wordt, wil ik op een menswaardige manier afscheid nemen van het leven. Dit heb ik ook laten beschrijven.

Tot die tijd blijf ik bidden. Bidden heeft me altijd gelukkig gemaakt en dat doet het me nog steeds. Als het kan doe ik mee aan het gemeenschapsleven en de activiteiten die georganiseerd worden.

Al merk ik dat ik in moet leveren. De recreatie 's avonds is teveel voor me. Liever ga ik vroeg naar bed, nadat ik met Zuster Valentina (mijn buurvrouw) nog een spelletje heb gespeeld.

Tja, ik trek nou eenmaal mijn eigen plan'. <

Gaan

Ik zal gaan
O met genoegen zal ik gaan
met diepe vreugde en trompetgeschal
ik zal gaan

Als u roept zal ik gaan
mijn werk mijn eten en mijn handen
zal ik laten staan
als u roept zal ik gaan

Als u roept in de morgen
in de middag in de avond
in mijn dromen in mijn waken
als u roept zal ik gaan

Ik zal gaan
al breken ze mijn benen
al moet ik kreupel gaan
engelen binden dan mijn wagen
vleugels aan

Ik zal gaan

Remco Campert

Geboren op
1 augustus 1924
te Heteren.

Overleden in Sint Jozefoord
te Nuland
op 13 december 2012.

Zij was 62 jaar
onze medezuster.

Zuster Lutgardis Selman

Zuster Lutgardis – dank!

Als ik aan Zuster Lutgardis denk, dan zie ik:

Iemand die zoekt,
iemand die altijd veel wil geven
en vindt dat ze dat nooit genoeg doet.

Iemand die steeds mooier wil leven
en zichzelf altijd te kort voelt schieten.

Iemand die in de Bijbel en in andere spirituele boeken,
teksten zoekt die haar aansporen en
steun bieden om dapper verder te leven
en in het voetspoor te gaan van Iemand
waaraan ze haar leven heeft toegewijd.

In ons Bijbelgroepje, waar ze graag aan deelnam, werd zij
zich meer bewust van haar geroepen zijn door God. Terecht
kon zij bidden:

*‘Naar U gaat mijn verlangen Heer,
Heer, mijn God ik ben zeker van U’*

Psalm 25

Zij genoot ervan om samen teksten uit de Bijbel te bespreken, maar ook zeiden wij weleens lachend: ‘Lutje niet zo zwaar! God is liefde en Hij houdt van je zoals je bent – je mag er altijd zijn!’

Lichamelijk had ze veel te verduren. De slechthorendheid die ze al op jonge leeftijd had, was een handicap voor haar. Haar handen waren ingezwachteld vanwege de reuma.

Een geliefde tekst was voor haar:

‘Ik ben de ware wijnstok en mijn Vader is de wijnbouwer’
Johannes 15,1

Haar ouders hadden namelijk een druivenkas, dus die woorden waren voor haar extra mooi. De Levensboom, ons

kenteken dat we altijd dragen, was haar heel dierbaar. Zij wist zich als rank aan de wijnstok met God verbonden en ze droeg vrucht!

Behalve met God was ze ook verbonden met veel mensen voor wie ze zich voor 100% inzette. Ieder die haar nodig had, deed nooit tevergeefs een beroep op haar. Eerst was dat in haar werk bij de dubbelgehandicapte dove volwassenen en later ook bij medebewoners, bij ouderen in het dorp, bij ieder die op haar weg kwam.

Zij was dankbaar. Dankbaar voor al het goede dat ze tijdens haar leven ondervond. Op haar bidprentje spreekt ze de hoop uit dat ze voor altijd in vrede en liefde bij God mag zijn. Wij geloven zeker dat dit gebed verhoord is want:

‘God laat je nooit uit Zijn Liefde vallen!’

Zuster Cecilia van der Poel

AGENDA

UITGAANSTIPS

- **Musical Sisteract**

Gebaseerd op de gelijknamige film uit 1992 met actrice Whoopi Goldberg als gangstermeisje dat noodgedwongen haar toevlucht zoekt in een klooster. Ze maakt van het saaie nonnenkoor een groep swingende soulsisters. In de Nederlandse musicalversie is Simone Kleinsma de strenge moeder-overste. Tot en met 28 april te zien in het Circustheater te Scheveningen op woensdag- tot en met zondagavond. In de weekenden zijn er ook matineevoorstellingen. www.musicals.nl

- **Beeld van Beatrix**

De koningin in 75 portretten, gemaakt door amateur- en professionele kunstenaars. Deze tentoonstelling is tot en met 20 mei aanstaande te bezoeken in Paleis Het Loo te Apeldoorn op dinsdag tot en met zondag van 10.00 tot 17.00 uur. Een entreebewijs à € 14,50 geeft ook toegang tot het omliggende paleispark en het Museum van de Kanselarij der Nederlandse Orden. www.paleishetloo.nl

- **Nieuw Museumkwartier**

Renovatie en nieuwbouw bracht het Noord-Brabants Museum en het Stedelijk Museum 's-Hertogenbosch samen in de Bossche binnenstad. Vanaf 25 mei zijn zij weer open voor publiek. Tuin, restaurant, winkel en bibliotheek zijn vrij toegankelijk. www.hetnoordbrabantsmuseum.nl
www.sm-s.nl

LEESTIPS

- In **Altijd roomboter** vertelt auteur Nelleke Noordervliet het bewogen lange leven van haar overgrootmoeder (1856-1953) aan de hand van maatschappelijke en politieke ontwikkelingen in Nederland. Het leven van Engelbertha, moeder van een groot gezin, is tekenend voor vrouwen in die tijd. Ze hadden nauwelijks keuzemogelijkheden.

ISBN 9789046702789 boek € 7,98

ISBN 9789045705804 e-book € 12,99

ISBN 9789045701035 gesproken boek

- **Een vrouw als Job** door Cia van Woezik

Als je alles wat je dierbaar is verliest, hoe kun je dan verder leven? Een vrouw gaat op zoek naar zin en samenhang als haar zoon overlijdt en haar echtgenoot haar verlaat.

ISBN 978907039597 boek € 5,50 via www.berneboek.com

- **Biecht van een kardinaal** door Olivier Le Gendre
Na het overlijden van paus Johannes-Paulus II in 2005, voeren een journalist en een waarschijnlijk fictieve curiekardinaal gesprekken, waarin zij het beleid van de Rooms-katholieke Kerk kritisch analyseren.
ISBN 9789077942468 boek en gesproken boek te leen in bibliotheken
ISBN 9789058269263 e-boek € 17,99
- In **De kardinaal hoopt** praten zij verder. Dit keer neemt hun gesprek een meer spirituele wending.
ISBN 9789058268716 boek € 22,50

COLOFON

**Tweeënvertigste jaargang,
Nummer 1,
Maart 2013**

De Heeriaan is een uitgave van de Congregatie Dochters van Maria en Joseph (Zusters van de Choorstraat). Het blad verschijnt viermaal per jaar in de maanden maart, juni, september en december en wordt in een oplage van 500 exemplaren onder relaties verspreid.

Redactie:

Brigitte Lutters (eindredactie)
b.lutters@congregatiedmj.nl
(073) 6904 623 (rechtstreeks)

Anne-Marie Coopmans
archieff@congregatiedmj.nl

Zuster Veronie Franken
v.franken@cdmj.nl

Zuster Til Lagerberg
t.lagerberg@cdmj.nl

**Kopij voor de volgende
Heeriaan uiterlijk inleveren op
20 april 2013.
De zomereditie ligt rond
15 juni op uw deurmat.**

KIJKTIPS

- **Het slot van de Spiritijnen**
Bijna een eeuw was het kasteel in het Brabantse Gemert de thuishaven van de Congregatie van de Heilige Geest. Vanaf hier vertrokken honderden missionarissen naar Afrika en Brazilië. De dvd geeft een indringend beeld van de laatste zeventien bewoners: hun missiewerk, kloosterleven, laatste jaar op het kasteel en de pijn van het vertrek.
Dvd € 12,50 via www.berneboek.com
- **Katholiek Nederland TV**
De uitzending is voortaan op zaterdag om 18.00 uur op Nederland 2. Dit seizoen heeft het RKK-programma twee nieuwe rubrieken. In *UitveRKKoren* zoekt dirigent Wilfred Kemp 18 goede zangstemmen voor een kerkkoor. Roderick Vonhögen toont in *Roderick ziet Rome* onbekende kanten van de eeuwige stad via ontmoetingen met Nederlanders die al geruime tijd in Rome wonen.

SURFTIPS

- www.koninklijkhuis.nl
- www.oeteldonk.org
- www.sintjobenschot.nl
- www.jaarvanhetgeloof.nl
- www.vaticaanstad.startpagina.nl

DE HEERIAAN

VOORJAAR 2013